

Зарубіжний досвід

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-1-8>

УДК: 339.13:330.123.4

JEL L10, L11, L51, L81

О. А. Войтенко, Н. М. Попадинець

Зарубіжний досвід регулювання споживчих ринків в умовах соціально-економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19

Для виявлення антикризових методів регулювання споживчих ринків проаналізовано заходи, які запровадили країни світу в межах боротьби з наслідками пандемії COVID-19. Опрацьовано сучасні наукові та практичні матеріали, присвячені проблематиці мінімізації впливу пандемії на населення. Виокремлено та охарактеризовано основні методи державного регулювання споживчих ринків. Дослідження міжнародних практик щодо діяльності у сфері споживання та їхнього впливу на зниження негативних наслідків, спричинених пандемією COVID-19, дало можливість визначити один з головних складників антикризового регулювання споживчих ринків – збалансовану систему захисту прав споживачів. Зазначено, що вчасне прийняття низки антикризових нормативно-правових актів, спрямованих на мінімізацію загроз від пандемії, дозволило споживачам відчувати підтримку від держави, яка вилилась у грошову компенсацію тим, хто найбільше постраждав і втратив місце праці. Наголошено, що вчасне розроблення експертами із захисту прав споживачів правил і стандартів виробництва та реалізації товарів і надання різних послуг дозволило уникнути більших економічних витрат, а також захистити економічно та соціально вразливі верстви населення.

Ключові слова: державне регулювання, соціально-економічна криза, споживчий ринок, споживчі послуги, пандемія COVID-19.

Постановка проблеми. У сучасній історії людства держави не стикалися з такими масштабами поширення хвороби та такими її наслідками, як це відбувається із SARS-CoV-2. Пандемія коронавірусу COVID-19 спричинила не тільки глобальну економічну кризу, але й значні зрушення у структурі та способах споживання товарів і поведінці споживачів. Для збереження життів своїх громадян і послаблення тиску на медичну систему країни в індивідуальному порядку вводили карантинні обмеження, закривали кордони на в'їзд та виїзд, обмежували або забороняли експорт певних груп товарів. Якщо заходи у сфері охорони здоров'я держави переважно узгоджують з рекомендаціями ВООЗ, то в питаннях захисту та стабілізації національних економік кожна керується лише власними інтересами. Однак досвід зарубіжних урядів може бути корисним для вироблення ефективнішої вітчизняної політики регулювання, а результати дослідження антикризового регулювання споживчих ринків в інших країнах є дуже цінними для визначення оптимальних інструментів і напрямів регулювання регіональних ринків споживчих товарів в умовах тривалої пандемії та її можливих майбутніх наслідків. Саме тому розгляд міжнародного досвіду антикризового регулювання вважаємо надзвичайно важливою сферою наукових інтересів. Для дослідження за темою використані загальнонаукові (діалектичний, індукції, дедукції, порівняння, класифікації) та спеціальні (статистичний, економіко-математичний, структурний, факторний аналіз, моделювання, системний підхід) методи.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика антикризових дій в умовах пандемії стала предметом наукових розвідок багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема, професор Б. Б. Семак [1] розглянув основні цілі державного регулювання споживчого ринку України, який функціонує в кризових умовах, та обґрунтував потребу в удосконаленні та посиленні регуляторної ролі держави

© О. А. Войтенко, Н. М. Попадинець, 2022.

для забезпечення успішного виходу вітчизняного ринку споживчих товарів з кризи, спричиненої пандемією. Н. Ісаханова та А. Пилипенко [2] вивчали світові тенденції у сфері обмежень у міжнародній торгівлі на фоні COVID-19. Я. Бережний дослідив головні тенденції на споживчому ринку України, що виникли внаслідок активного розгортання пандемії коронавірусу COVID-19 у світі [3]. О. Ханіна у своєму дослідженні заходів державного антикризового регулювання економічної ситуації розглядає як дії української влади, так і досвід Європейського Союзу, що дозволив цій групі країн наприкінці 2020 р. перейти до повільного економічного зростання [4]. Г. Ванзура та Х. Фарлес [5] зосередили увагу на регуляції цінового шахрайства в різних штатах США, щоб визначити реальні можливості бізнесу діяти в умовах, які склались. Цією ж темою, однак в умовах ЄС, займалися автори [6], М. Рудзевський [7] та ін.

Вважаємо, що системне дослідження антикризових заходів країн світу щодо регулювання ринків споживчих товарів для подолання наслідків пандемії COVID-19 є дуже актуальним. Адже воно дозволить ознайомитись з відповідним інструментарієм, що може бути корисним для застосування в українських реаліях.

Метою статті є аналізування зарубіжного досвіду використання методів державного регулювання споживчого ринку в умовах кризи, спричиненої пандемією COVID-19.

Основні результати дослідження. Важливою умовою регулювання споживчого ринку в умовах пандемії є стимулювання економіки, збереження робочих місць і забезпечення населенню доступу до товарів (зокрема харчових продуктів), щоб захистити медичну систему від перевантаження, знизити рівень розповсюдження хвороби та зберегти життя громадян. Заходи реагування на кризу мають бути ретельно виврені з огляду на пріоритети в умовах економіко-епідеміологічних компромісів. Рятування життів і засобів до існування сьогодні має бути збалансовано з підготовкою до ефективного, стійкого та справедливого відновлення завтра [8]. Підбір оптимальних інструментів для досягнення збалансованої політики залежить від типу економіки країни, рівня бідності, політичного режиму, наявних інститутів та їхньої авторитетності тощо.

Найбільш розповсюдженими методами державного регулювання споживчих ринків є такі:

- адміністративний (введення квот на експорт та імпорт, робочі місця тощо, «заморожування» цін та ін.);
- правовий (встановлення норм і правил через прийняття відповідного законодавства – наприклад, закон «Про захист прав споживачів»);
- прямий (безоплатне, пільгове субсидування, надання субвенцій, дотацій, податкових пільг, пільгових кредитів тощо);
- непрямий (фінансова, податкова, соціальна та інші види політики, направленої на зменшення причин регулювання).

Законодавство більшості демократичних країн зобов'язує уряди не втручатись у ринкові процеси, оскільки це шкодить самій ринковій системі та може гальмувати економічне зростання, однак кризова ситуація, викликана COVID-19, є надзвичайною і вимагає, відповідно, надзвичайних заходів.

Тому сьогодні варто вивчати та імплементувати у вітчизняну практику методи державного регулювання, що використовувались у контексті антикризового регулювання в різних країнах.

Наприклад, 13.03.2020 р. США серед перших заходів із запобігання негативним наслідкам карантинних обмежень через COVID-19 ввели надзвичайний стан у країні, відповідно до якого в силу вступили положення федерального закону щодо запобігання накопиченню матеріалів для перепродажу за цінами, які перевищують ринкові [9]. Фактично цей закон забороняє будь-які спекулятивні дії щодо цін.

Оголошення надзвичайного стану на державному (федеральному рівні) стало сигналом для штатів оголосити надзвичайний стан на своїй території та окремими нормативно-правовими актами ввести обмеження у сфері ціноутворення на товари першої необхідності, включно з медичними товарами (захисні медичні маски, респіратори, дезінфектори, медичні рукавички тощо). Будь-яке підвищення цін у період, поки режим надзвичайного стану не припинено, підпадає під статтю кримінального законодавства місцевого або федерального рівня, оскільки вважається дискримінацією певних груп населення [5]. Максимальний відсоток, на який може бути підвищена ціна без настання відповідальності, варіюється у межах 10-25% (залежно від штату) [7]. Щоб відслідковувати порушення введених у дію законів, за ініціативою Генерального прокурора США при Міністерстві юстиції було створено робочу групу з моніторингу підвищення цін і накопичення товарів в умовах COVID-19. Вона відстежує ситуацію щодо цінового шахрайства та займається відповідними судовими справами. Важливо зазначити, що законодавство США щодо спекуляцій, пов'язаних із цінами, розповсюджується і на онлайн-платформи з продажу товарів. Наприклад, Мін'юст подав позов проти одного з ритейлерів на платформі Amazon щодо підвищення ним цін на засоби індивідуального медичного захисту. Допомогу в моніторингу ситуації також надає Федеральне бюро статистики, яке помісячно відслідковує зміни індексу споживчих цін у країні [10].

Схожу політику моніторингу за підвищенням цін на медичні товари першої необхідності запровадили також у Великій Британії, Аргентині, Гонконгу, Індії, Нігерії, Кенії та низці інших країн. Європейський Союз не приймав додаткових нормативно-правових актів щодо регулювання цін, однак на рівні об'єднання та на національних рівнях антимонопольні агентства (управління) повідомили всіх підприємців, що органи влади особливо прискіпливо будуть відслідковувати підвищення цін на товари першої необхідності, передусім медичні, і в разі підтвердження спекуляцій до винуватих будуть застосовані значні санкції [6]. Польське відомство з питань конкуренції (UOKiK) ініціювало провадження проти оптових продавців, які нібито розірвали контракти на постачання засобів індивідуального захисту лікарням, щоб підвищити ціну на медичне обладнання, а також запустило гарячу лінію для директорів лікарень, щоб повідомляти владу про такі випадки [11].

Важливо підкреслити, що запроваджені обмеження визначаються органами влади різних країн як тимчасові, оскільки є загальне усвідомлення, що середньо – або довготривалі цінові обмеження можуть завдати шкоди ринковим відносинам і створити передумови для нерівної конкуренції. Окрім того, антимонопольні органи корегують закони так, щоб забезпечувалось дотримання загальних інтересів (зокрема, щодо ланцюгів поставок).

Слід також зауважити, що експертне середовище вказує, що політика стримування цін негативно впливає на боротьбу з пандемією та конкурентні умови на ринках [12]. У дослідженні, проведеному Г. Робертсом і Р. Чакработі, було виявлено, що в США заходи, спрямовані проти цінового шахрайства, призвели до збільшення середньої кількості соціальних контактів, що своєю чергою стало причиною швидшого поширення вірусу та, можливо, смертей [13], хоча метою запровадження регулювання цін є забезпечення доступності товарів для населення в умовах пандемії.

Серед інших обмежувальних заходів, що використовували країни для регулювання споживчих ринків, були обмеження на експорт окремих груп товарів. Як свідчить середньорічний звіт генерального директора СОТ про заходи, пов'язані з торгівлею, представлений 24.07.2020 р., із середини жовтня 2019 р. до середини травня 2020 р. члени СОТ ввели 363 нові заходи в торговельній

сфері. 198 з них сприяли торгівлі, а 165 обмежували її. Більшість з них (256, або близько 71%) є тимчасовими та пов'язані з пандемією, з них 147 сприяли торгівлі, а 109 обмежували її [2]. Більшість запроваджених заходів були направлені на медичні товари: захисні медичні маски та рукавички, спеціальні костюми, засоби дезінфекції, певні ліки, апарати ШВЛ та інше медичне обладнання, що допомагає в боротьбі з новим коронавірусом. Такі заходи вводилися строком у середньому до трьох місяців і з подальшим продовженням. Наприклад, Австралія застосувала тимчасові тарифні концесійні заходи для сприяння ввезенню вказаних товарів ще 1 лютого строком до 31 липня, а згодом продовжила дію цих заходів до кінця року. На початку травня 2020 р. деякі країни скасували експортні обмеження на такі товари. Спостерігається поступова відмова від інших заходів, що вживалися на ранніх стадіях пандемії. Близько 28% застосованих членами СОТ заходів щодо обмеження торгівлі, пов'язаних із COVID-19, були скасовані до середини травня 2020 р.

Однак багато країн ввели обмежувальні заходи у сфері торгівлі переважно на основні харчові продукти, такі як цукор, гречка, рис та інші крупи, овочі, соя, соняшникове насіння, готова їжа та олія, щоб гарантувати місцеві продовольчі запаси та забезпечити продовольчу безпеку. Наприклад, ЄС вводив заборону на експорт цибулі, часнику, ріпи, жита, рису, гречки, зернових круп, насіння соняшнику тощо. Єгипет забороняв вивозити деякі бобові (боби та сочевиця під заборонаю експорту і досі). Індонезія тимчасово скасовувала вимогу імпортової сертифікації цибулі та часнику. Киргизстан запровадив тимчасову заборону експорту деяких харчових продуктів (пшениця, пшеничне борошно, харчова олія, рис, макарони, курячі яйця, цукор, йодована кухонна сіль, корми (сіно, солома, комбікорм, висівки і зерновий корм)). Північна Македонія ввела тимчасову заборону експорту пшениці. Федерація Сент-Кітс і Невіс скасувала імпортні тарифи на певні продукти (овочі, фрукти, фруктові соки), вітаміни, а Таїланд забороняв експорт курячих яєць [2].

Альтернативою до обмежувальних заходів є стимулювальні. Найяскравіший приклад такого регулювання – політика фінансової підтримки ЄС. Вона є частиною великої програми виходу з кризи, спричиненої коронавірусом («ЄС нового покоління» – «New Generation European Union»), яка була прийнята 21.07.2020 р. та передбачає надання різних типів фінансування на загальну суму 750 млрд євро, що мають бути витрачені не тільки безпосередньо на подолання наслідків кризи, а також і на реформування промисловості (екологізацію), запровадження інновацій, діджиталізацію, створення нових робочих місць тощо [14].

ЄС у межах заходів з відновлення економіки запровадив окрему підтримку сектору сільського господарства та рибальства з першочерговою метою забезпечити доступність продуктів харчування для населення. Серед запроваджених заходів:

- щодо полегшення постачання продуктів: сезонні працівники визнані «критично важливими»; створено «зелені доріжки» (greenlanes) – спеціальні пропускні пункти на кордонах країн для вантажного транспорту, що перевозить товари, де всі передбачені процедури перевірки, включно з медичними, проводять за 15 хвилин.
- для фермерів: вищі аванси прямих платежів (від 50% до 70%); виплати за розвиток сільських територій (від 75% до 85%); продовження на один місяць терміну подання заяв про оплату; допомога для приватного зберігання для тимчасового вилучення продуктів терміном до шести місяців; позики або гарантії на вигідних умовах для покриття операційних витрат до 200 тис. євро; державна допомога до 800 тис. євро підприємствам харчової промисловості та маркетингу та до 120 тис. євро на ферму; екстрена допомога

із фондів розвитку сільських територій у розмірі до 7 тис. євро на фермера та до 50 тис. євро на малий бізнес;

- інші заходи для галузі: спрощене адміністрування та менша кількість перевірок на місці; тимчасові відступи від деяких правил конкуренції в ЄС; гнучкість програм сприяння на ринку для деяких продуктів; переорієнтація пріоритетів фінансування за наявними програмами;
- для рибалок і виробників аквакультур: сприяння в разі тимчасового припинення риболовлі (максимальна ставка співфінансування – 75%); допомога в разі тимчасового припинення або скорочення виробництва та реалізації аквакультури; допомога для зберігання продуктів і покращення умов використання механізму зберігання; більша гнучкість у використанні коштів; подальше спрощення процедур для оперативних програм; можлива компенсація державами-членами економічних втрат у найвіддаленіших регіонах [15].

Схожі заходи для сприяння виробникам і постачальникам харчових продуктів запровадили і в інших країнах світу. Наприклад, у Канаді на допомогу виробникам морепродуктів виділено 62,5 млн канадських доларів [16]. Окрім прямої підтримки бізнесу, влада деяких країн також надає безпосередню фінансову допомогу населенню. В останньому антикризовому пакеті «Американський план порятунку» (1,9 трлн дол. США), який прийняли в березні 2021 р. на додачу до вже чинного закону «Про допомогу від коронавірусу, пом'якшення наслідків та економічну безпеку», що передбачав 2 трлн дол. США допомоги американській економіці, – пряма стимулювальна виплата в розмірі 1400 дол. США тим, хто заробляє до 75 тис. дол. США на рік. Особи зі скорегованим особистим доходом до 75 тис. дол. США на рік та пари з доходом до 150 тис. дол. США на рік отримують повну виплату також і за кожного, хто (незалежно від віку) офіційно перебуває в них на утриманні [17].

Ще одним ефективним методом регулювання ринків споживчих товарів є запровадження податкових пільг для виробників.

В Австралії уряди штатів і територій країни в межах допомоги бізнесу, зокрема малим і середнім підприємствам, запровадили пакет фіскальних стимулів на суму 50 млрд австралійських доларів, що містить податкові пільги для підприємців (зокрема відтермінування виплат податків із заробітної плати) та пільги для домогосподарств, такі як знижки за комунальні послуги, грошові виплати вразливим домогосподарствам, допомога на витрати на охорону здоров'я та будівництво, пакети інфраструктури та екологічні інвестиції (відновлювані джерела енергії та технології) [18].

У 2020 р. в Бахреїні було запроваджено пакет допомоги економіці в розмірі 1,5 млрд дол. США. Зокрема, передбачено звільнення промислових і комерційних компаній від державних зборів, а у 2021 р. компанії, що постраждали від наслідків COVID-19, були звільнені від муніципальних зборів; призупинено збір реєстраційних зборів, а інтернет-магазини звільнені від зборів за створення та управління [19] тощо.

У Пакистані уряд санкціонував пакет фіскальних стимулів і певні гранти з фонду надзвичайної допомоги для пом'якшення негативних економічних наслідків пандемії коронавірусу. Було передбачено кошти на повернення податку з обороту та податку на прибуток, відшкодування відрахувань митних зборів, а також зміни різних ставок податків і митних зборів (з 2% до 0% знижено ставку авансового податку на деякі імпортні продукти харчування); фізичні особи та об'єднання осіб, які пропонують основні продукти харчування державним універсамом, сплачуватимуть знижену ставку податку на прибуток – 1,5% (замість 4,5%);

імпортери звільняються від додаткового митного збору в розмірі 2%, що стягується на імпорт соєвої олії, олії канולי, пальмової та соняшникової олії та ін. [20].

Ще одним важливим елементом антикризового регулювання споживчих ринків є забезпечення функціонування системи захисту прав споживачів. На початку пандемії деякі країни (зокрема країни-члени ЄС) внесли зміни до нормативно-правових актів, щоб захистити споживачів послуг, зокрема туристичних, і забезпечити їм повернення коштів від підприємств галузі. Численні міжнародні та національні організації, зокрема із захисту прав споживачів, розробили правила та стандарти надання послуг, виготовлення і поширення товарів в умовах пандемії COVID-19 для запобігання дискримінації вразливих груп населення:

- OECD випустила посібник з рекомендаціями владі та бізнесу щодо захисту онлайн-споживачів в умовах COVID-19 [21], що є надзвичайно актуальним у контексті значного зростання ролі е-комерції у структурі витрат населення;
- ISO оновила стандарти щодо медичного устаткування та одягу для покращення захисту персоналу та отримувачів медичних послуг в умовах пандемії [22].

В окремих країнах національні організації захисту прав споживачів створюють і поширюють інформаційні брошури, інструкції та ін. щодо прав споживачів в умовах пандемії та механізмів захисту їхніх інтересів. Згідно з даними міжнародної організації Consumers International, що об'єднує спілки захисту прав споживачів з понад 100 країн, така практика поширена в Індії [23] та десятках інших державах [24]. Республіка Корея допомагає споживачам подавати скарги, пов'язані з COVID-19, через центри консультування споживачів; Колумбія запустила додаток для споживачів, щоб у режимі реального часу повідомляти про порушення захисту прав споживачів в умовах пандемії; Домініканська Республіка, Франція, Мексика, Марокко та Іспанія створили спеціальні онлайн-портали, на яких розміщується актуальна інформація для споживачів [25].

Висновки. На основі отриманих результатів можемо зазначити, що реакція країн на сучасну економічну кризу подібна до дій у межах боротьби з економічною кризою 2008-2009 рр.: обмеження експорту, регулювання цін та / або спеціальні заходи для попередження цінового шахрайства, поширення інформаційних матеріалів щодо захисту прав споживачів і введення податкових пільг для бізнесу.

Своїми заходами відзначився ЄС, що використав період кризи як стартовий майданчик для початку глобальних реформ з оновлення економіки, її «озеленення», цифровізації тощо, для чого бізнесу, зокрема, надається грантова допомога на розвиток. Через запровадження реформ ЄС забезпечує функціонування «зелених ліній» – коридорів поставок для підтримання ланцюгів постачання товарів, надає допомогу виробникам харчових продуктів, визначаючи їхню надзвичайну роль для суспільства, тощо.

Список використаних джерел

1. Семак Б. М. Проблеми державного регулювання розвитку внутрішнього ринку споживчих товарів у кризових умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 5. С. 52-59. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.54-8>
2. Ісаханова Н., Пилипенко А. Обмеження міжнародної торгівлі на фоні COVID-19: світові тенденції. *Юридична газета*: сайт. 26.08.2020. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichna-diyalnist/obmezheniya-mizhnarodnoyi-torgivli-na-foni-covid19-svitovi-tendenciyi.html>
3. Бережний Я. В. Споживчий ринок і карантин «COVID-19» в Україні. *Ефективна економіка*. № 9. 2020. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.64>
4. Ханіна О.і.наслідки пандемії COVID-19 та заходи державного антикризового регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 22. С. 126-132. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.22.126>
5. Vanzura G. K., Farless H. A. Pricing Compliance in the United States during the COVID-19. *Mayer Brown Website*. 2020. URL: <https://www.mayerbrown.com/en/perspectives-events/publications/2020/04/pricing-compliance-in-the-united-states-during-the-covid19-pandemic>

6. Ramirez E., Loughlin Ch., Rissmiller M., Cissal De Ugart S., Hamilton J. U. S. and European authorities actively pursue COVID-19 price gouging violations. *Hogan Lovells*: Website. 2020. URL: https://www.hoganlovells.com/~media/hogan-lovell/pdf/2020-pdfs/2020_04_20_acer_alert_us_and_european_authorities_actively_pursue_covid19.pdf
7. Rydzewski M. Price Gouging During a Pandemic. The Federal Government's Response. *Documents to the People*. 2020. Vol 48(4). URL: <https://journals.ala.org/index.php/dtp/article/view/7480/10323>
8. Protecting People and Economies: Integrated Policy Responses to COVID-19. *Open Knowledge Repository*: Website. 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33770>
9. 50 U. S. Code §4512 – Hoarding of designated scarce materials. *LII*: Website. 2019. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/50/4512>
10. Effects of COVID-19 Pandemic and Response on the Consumer Price Index. *U. S. Bureau of labor statistics*: Website. 2019. URL: <https://www.bls.gov/covid19/effects-of-covid-19-pandemic-on-consumer-price-index.htm>
11. UOKiK, UOKiK's proceedings on wholesalers' unfair conduct towards hospitals. *Office of Competition and Consumer Protection*: Website. 04.03.2020. URL: https://www.uokik.gov.pl/news.php?news_id=16277
12. Spencer T. Prices in a time of corona: the law and economics of price-gouging. *Epicenter*: Website. 03.03.2021. URL: <http://www.epicenternetwork.eu/research/briefings/prices-in-a-time-of-corona-the-law-and-economics-of-price-gouging>
13. Roberts G., Chakraborti R. How Price-Gouging Regulation Undermined COVID-19 Mitigation: Evidence of Unintended Consequences. *The Center for Growth and Opportunity*: Website. 04.03.2021. URL: <https://www.thecgo.org/research/how-price-gouging-regulation-undermined-covid-19-mitigation-evidence-of-unintended-consequences/#1-introduction>
14. Recovery plan for Europe. *European Commission*: Website. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en
15. Infographic – COVID-19: EU support to agriculture and fisheries. *European Council*: Website. 2020. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/covid-19-agrifish>
16. Canada's COVID-19 Economic Response Plan. *Government of Canada*: Website. 2022. URL: https://www.canada.ca/en/department-finance/economic-response-plan.html#avoiding_layoffs
17. H. R.1319 – American Rescue Plan Act of 2021. *Congress.gov*: Website. 2021. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1319/text>
18. *Stimulus Package*: Website. 2020. URL: <https://www.stimuluspackage.com.au>
19. Bahrain Coronavirus Updates. *EDB Bahrain*: Website. 2020. URL: <https://www.bahrainedb.com/key-updates-on-covid-19>
20. Pakistan: Tax and economic relief (COVID-19). *KPMG*: Website. 2020. URL: <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2020/04/tmf-pakistan-tax-economic-relief.html>
21. Protecting online consumers during the COVID-19 crisis. *OECD*: Website. 2020. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=130_130819-ay45n5rn74&title=Protecting-online-consumers-during-the-COVID-19-crisis
22. COVID-19 Response: freely available ISO standards. *ISO*: Website. 2020. URL: <https://www.iso.org/covid19>
23. Cuts' initiatives and support to vulnerable community dealing with COVID-19. *CUTS*: Website. 2020. URL: <https://cuts-chd.org/pdf/cuts-initiatives-and-support-to-vulnerable-community-dealing-with-covid-19.pdf>
24. Consumer Protection and Consumer Advocacy during the Pandemic. *Consumers International*: Website. 2020. URL: <https://www.consumersinternational.org/what-we-do/covid-19>
25. Coke Hamilton P., Moreira T. Consumers vs COVID-19. *UNCTAD*: Website. 07.04.2020. URL: <https://unctad.org/news/consumers-vs-covid-19>

References

1. Semak, B. M. (2020). Problemy derzhavnoho rehulyuvannya rozvytku vnutrishn'oho rynku spozhyvchykh tovariv u kryzovykh umovakh [Problems of state regulation of the development of the domestic market of consumer goods in crisis conditions]. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi – Black Sea Economic Studies*, 5, 52-59. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.54-8> [in Ukrainian].
2. Isakhanova, N., & Pylipenko, A. (2020, Aug 26). Obmezhenya mizhnarodnoyi torhivli na foni COVID-19: svitovi tendentsiyi [Restrictions on international trade against the background of COVID-19: global trends]. *Legal newspaper*: Website. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichnadiyalnist/obmezhenya-mizhnarodnoyi-torgivli-na-foni-covid19-svitovi-tendentsiyi.html> [in Ukrainian].
3. Berezhnyy, Ya. V. (2020). Spozhyvchyy rynek i karantyn «COVID-19» v Ukrayini [Consumer market and quarantine «COVID-19» in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.64>
4. Khanina, O. I. (2021). Naslidky pandemiyi COVID-19 ta zakhody derzhavnoho antykrizovoho rehulyuvannya [Consequences of the COVID-19 pandemic and measures of state anti-crisis regulation]. *Investytsiyi*:

- praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 22, 126-132. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.22.126> [in Ukrainian].
5. Vanzura, G. K., & Farless, H. A. (2020). Pricing Compliance in the United States during the COVID-19. *Mayer Brown*: Website. Retrieved from <https://www.mayerbrown.com/en/perspectives-events/publications/2020/04/pricing-compliance-in-the-united-states-during-the-covid19-pandemic>
  6. Ramirez, E., Loughlin, Ch., Rissmiller, M., Cinsal De Ugart, S., Hamilton, J. (2020). U. S. and European authorities actively pursue COVID-19 price gouging violations. *Hogan Lovells*: Website. Retrieved from https://www.hoganlovells.com/~media/hogan-lovells/pdf/2020-pdfs/2020_04_20_acer_alert_us_and_european_authorities_actively_pursue_covid19.pdf
  7. Rydzewski, M. (2020). Price Gouging During a Pandemic. The Federal Government's Response. *Documents to the People*, 48(4). Retrieved from <https://journals.ala.org/index.php/dtpp/article/view/7480/10323>
  8. Protecting People and Economies: Integrated Policy Responses to COVID-19 (2020). *Open Knowledge Repository*: Website. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33770>
  9. 50 U. S. Code §4512 – Hoarding of designated scarce materials (2019). *LII*: Website. Retrieved from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/50/4512>
  10. Effects of COVID-19 Pandemic and Response on the Consumer Price Index (2019). *U. S. Bureau of labor statistics*: Website. Retrieved from <https://www.bls.gov/covid19/effects-of-covid-19-pandemic-on-consumer-price-index.htm>
  11. UOKiK, UOKiK's proceedings on wholesalers' unfair conduct towards hospitals (2020, Mar 04). *Office of Competition and Consumer Protection*: Website. Retrieved from https://www.uokik.gov.pl/news.php?news_id=16277
  12. Spencer, T. (2021, Mar 03). Prices in a time of corona: the law and economics of price-gouging. *Epicenter*: Website. Retrieved from <http://www.epicenternetwork.eu/research/briefings/prices-in-a-time-of-corona-the-law-and-economics-of-price-gouging>
  13. Roberts, G., & Chakraborti, R. (2021, Mar 04). How Price-Gouging Regulation Undermined COVID-19 Mitigation: Evidence of Unintended Consequences. *The Center for Growth and Opportunity*: Website. Retrieved from <https://www.thecgo.org/research/how-price-gouging-regulation-undermined-covid-19-mitigation-evidence-of-unintended-consequences/#1-introduction>
  14. Recovery plan for Europe (2020). *European Commission*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en
  15. Infographic – COVID-19: EU support to agriculture and fisheries (2020). *European Council*: Website. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/covid-19-agrifish>
  16. Canada's COVID-19 Economic Response Plan (2022). *Government of Canada*: Website. Retrieved from https://www.canada.ca/en/department-finance/economic-response-plan.html#avoiding_layoffs
  17. H. R.1319 – American Rescue Plan Act of 2021 (2021). *Congress.gov*: Website. Retrieved from <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1319/text>
  18. *Stimulus Package*: Website (2020). Retrieved from <https://www.stimuluspackage.com.au>
  19. Bahrain Coronavirus Updates (2020). *EDB Bahrain*: Website. Retrieved from <https://www.bahrainedb.com/key-updates-on-covid-19>
  20. Pakistan: Tax and economic relief (COVID-19) (2020). *KPMG*: Website. Retrieved from <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2020/04/tnf-pakistan-tax-economic-relief.html>
  21. Protecting online consumers during the COVID-19 crisis (2020). *OECD*: Website. Retrieved from https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=130_130819-ay45n5rn74&title=Protecting-online-consumers-during-the-COVID-19-crisis
  22. COVID-19 Response: freely available ISO standards (2020). *ISO*: Website. Retrieved from <https://www.iso.org/covid19>
  23. Cuts' initiatives and support to vulnerable community dealing with COVID-19 (2020). *CUTS*: Website. Retrieved from <https://cuts-chd.org/pdf/cuts-initiatives-and-support-to-vulnerable-community-dealing-with-covid-19.pdf>
  24. Consumer Protection and Consumer Advocacy During the Pandemic (2020). *Consumers International*: Website. Retrieved from <https://www.consumersinternational.org/what-we-do/covid-19>
  25. Coke Hamilton, P., & Moreira, T. (2020, Apr 07). Consumers vs COVID-19. *UNCTAD*: Website. Retrieved from <https://unctad.org/news/consumers-vs-covid-19>

Voytenko O. A., Popadynets N. M. Foreign experience in consumer market management in conditions of socio-economic crises caused by the Covid-19 pandemic.

The Covid-19 pandemic has caused not only the global crisis but also substantial shifts in the structure and ways of goods consumption and consumer behavior. To save the lives of citizens and reduce the burden on the medical system, the countries individually imposed quarantine restrictions, closed the borders for the movement in and out, or banned the export of some commodity groups. The research aims to analyze the foreign experience in using the

methods of public management of the consumer market in conditions of the crisis caused by the Covid-19 pandemic. The article offers the analysis of measures the countries have introduced to battle the consequences of the Covid-19 pandemic to detect anti-crisis methods of consumer market management. Current scientific and practical studies on the minimization of the pandemic's impact on the population are processed. Since there are numerous methods of public management of consumer markets, the main of them are detected and characterized: administrative, legal, direct, and indirect. The research of foreign practices in the activity in the consumption domain and their impact on the reduction of negative consequences of the Covid-19 pandemic has helped to determine one of the major components of anti-crisis management of consumer markets, namely the balanced system of consumer rights protection. The article argues that timely adoption of a range of anti-crisis regulations intended to minimize the threats of the pandemic allows consumers to sense the assistance from the state resulting in financial compensation for the residents that have been most affected and have lost their jobs. It is worth mentioning that timely developed procedures and standards of goods production and realization, as well as services provision, by the experts in consumer rights protection have allowed avoiding more substantial economic losses and protecting economically and socially vulnerable categories of the population. The article proves that due to reforms, the EU secures the functioning of "green lines" – the supply corridors for the support of goods supply chains, and assists food producers, acknowledging their outstanding role in the society, etc.

Keywords: public management, socio-economic crisis, consumer market, consumer services, Covid-19 pandemic.

Войтенко Ольга Артурівна – аспірант, інженер I категорії відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: voytenko1209@gmail.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0888-3974>).

Voytenko Olha Arturivna – Postgraduate Student, Engineer of the I category of the Department of regional economic policy of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Попадинець Назарій Миколайович – доктор економічних наук, доцент кафедри економіки та маркетингу ВСП «Науково-навчальний Інститут підприємництва та перспективних технологій» Національного університету «Львівська політехніка», старший науковий співробітник відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: popadynets.n@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7556-6135>).

Popadynets Nazariy Mykolayovych – Dr.Sci. (Econ.), Associate Professor of the Department of economics and marketing of the Academic Institute of Entrepreneurship and Advanced Technologies of the Lviv Polytechnic National University, Senior Researcher of the Department of regional economic policy of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Стаття підготовлена в межах виконання наукового проекту «Регулювання регіональних ринків споживчих товарів в умовах пандемії COVID-2019».

Надійшло 27.12.2021 р.